



บทความวิชาการ

การเสริมสร้างคุณลักษณะทหาร สำหรับนักเรียนนายสิบทหารบก

Enhancement of Military Attributes for Army NCO Students

โฆสิตพงษ์ นิลเอก

โรงเรียนนายสิบทหารบก

Kositpong Ninake

Army NCO School

E-mail: buddhipongse@gmail.com

วันที่รับบทความ : 1 เมษายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ : 6 พฤษภาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ : 6 พฤษภาคม 2566

บทคัดย่อ

กองทัพบกมีภารกิจสำคัญในการป้องกันประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง จึงมีความจำเป็นต้องเสริมสร้างศักยภาพของกำลังพลของกองทัพบกเพื่อเตรียมความพร้อมในการป้องกันประเทศและภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในการเป็นที่พึ่งของประชาชนและกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ดังนั้น โรงเรียนนายสิบทหารบก ซึ่งเป็นสถาบันหลักในการผลิตกำลังพลในระดับชั้นประทวนของกองทัพบกซึ่งเป็นกำลังรบหลัก จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรนักเรียนนายสิบทหารบกให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของกองทัพบก เพื่อพัฒนากำลังพลของกองทัพบกให้มีศักยภาพและคุณลักษณะทหารที่เหมาะสมสอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการต่อไป

คำสำคัญ : คุณลักษณะทหาร, นักเรียนนายสิบทหารบก

Abstract

The Royal Thai Army has an important mission in defense of the country according to the national security strategy. Therefore, it is necessary to strengthen the capacity of the Army personnel to prepare for national defense and new types of threats that may arise as well as to build confidence in the people's dependence and be an important force in the development of the nation.

Therefore, the Army NCO school which is the main institute for the production of personnel at the level of the Army NCO. Therefore, it is necessary to improve and develop the curriculum for the Army NCO student to be up-to-date in accordance with the needs of the Royal Thai Army. To develop the Royal Thai Army personnel to have the potential and appropriate military attribute in accordance with the continued performance of official duties.

Keywords: Military Attribute, Army NCO Student

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติในอีก 20 ปี ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสังคม โดยคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคลในแต่ละช่วงวัย และภารกิจและหน้าที่ของแต่ละบุคคล รวมถึงให้ความสำคัญกับหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่กองทัพบก ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐและมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศจึงต้องพัฒนาบุคลากรหรือกำลังพลให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งต้องสามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศร่วมกับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กองทัพบกจึงได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์กองทัพบกที่สอดคล้องยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีการให้ความสำคัญในการป้องกันประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ซึ่งทำให้กองทัพบกจำเป็นต้องเสริมสร้างศักยภาพของกำลังพลของกองทัพบกเพื่อเตรียมความพร้อมในการป้องกันประเทศ และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งได้มีการปรับปรุงพัฒนาอาวุธและยุทโธปกรณ์ของกองทัพบกให้มีความทันสมัย มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการเป็นที่พึ่งของประชาชนและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ดังนั้น การจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาทางทหารจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงพัฒนาให้มีความทันสมัย ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีในปัจจุบัน และอนาคต เพื่อให้สามารถผลิตกำลังพลที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสม ตอบสนองต่อความต้องการของกองทัพบก และภารกิจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายต่อไป

คุณลักษณะทางทหารของกองทัพบก

คุณลักษณะทหาร หมายถึง คุณสมบัติ หรือ คุณค่าที่เป็นลักษณะของทหารในด้านคุณธรรม จริยธรรม และ

จิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ซึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ทรงมีพระราชดำรัสในพิธีสวนสนามถวายสัตย์ปฏิญาณตนของทหาร ตำรวจ เนื่องในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช 2562 และวันกองทัพไทย ความว่า ...ขอให้นายทหาร นายตำรวจทุกคน รักษาคำปฏิญาณที่ได้ให้ไว้อย่างเคร่งครัด และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงตรง เข้มแข็ง และเสียสละ พร้อมทั้งหมั่นศึกษาและฝึกฝนตนเองให้มีความจัดเจนคล่องแคล่วในหน้าที่ และในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น ฝ่ายอื่นอยู่เสมอ ทุกคนทุกฝ่ายจะได้สามารถร่วมมือร่วมใจกันสร้างสรรค์ความวัฒนาผาสุกให้แก่ประชาชนและประเทศชาติได้ ตามอุดมคติที่ตั้งมั่นไว้ตลอดไป... (กรมประชาสัมพันธ์, ออนไลน์, 2564)

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ปาฐกถาพิเศษ ณ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2549 ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของทหารอาชีพ ไว้ว่า ทหารอาชีพคือทหารที่มีเลือดเนื้อจิตวิญญาณแห่งความเป็นทหารอยู่ในตนครบถ้วนสมบูรณ์ กล่าวคือ รัก และเชิดชูสถาบันทหาร เกิดทุน และจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ดำรงความซื่อสัตย์สุจริตและเสียสละต่อตน ต่อครอบครัว ต่อสถาบัน และต่อชาติบ้านเมืองอย่างมั่นคง ภูมิใจในเกียรติศักดิ์ของทหารและความเป็นทหาร รักและดำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของทหาร และสถาบันทหารด้วยชีวิต (กระทรวงวัฒนธรรม, ออนไลน์, 2564)

กองทัพบกได้กำหนดแนวทางการสร้างทหารมืออาชีพ (Smart Army) ของกองทัพบก โดยได้กำหนดนโยบายด้านการเตรียมกำลัง ตามกรอบยุทธศาสตร์กองทัพบก 20 ปี ซึ่งจะปรับโครงสร้างกองทัพบก ความพร้อมรบ ความต่อเนื่องในการรบ และความทันสมัยทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ของกองทัพบก ที่กำหนดเป้าหมายในระยะยาวตามยุทธศาสตร์กองทัพบก 20 ปี ไว้ว่า “เป็นกองทัพบกที่มีศักยภาพ ทันสมัย เป็นที่เชื่อมั่นของประชาชน และเป็นหนึ่งในกองทัพบก

ชั้นนำของภูมิภาค” (Capable, Modern, Reliable and One of the Leading Armies in the Region) ซึ่งการบรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าว ย่อมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของทหารทุกนาย เนื่องจากต้องดำเนินการปรับโครงสร้างการจัดการหน่วยใหม่ที่เน้นเรื่องความทันสมัยทั้งในแง่ของความสามารถคล่องแคล่วว่องไว (Agility) อำนาจการรบการทำลายล้างสูง (Lethality) และความสามารถรอบตัว (Versatility) ดังนั้น การพัฒนาความเป็น “ทหารมืออาชีพ” (Smart Army) ให้กับกำลังพลของกองทัพบกจึงเป็นสิ่งที่กองทัพบกให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งกองทัพบกได้เตรียมการพัฒนาคุณภาพของกำลังพลเป็น 3 ด้าน คือ ความสามารถด้านสติปัญญา (Cognitive Domain) ความสามารถด้านจิตใจและอารมณ์ (Affective Domain) และ ความสามารถด้านทักษะความเชี่ยวชาญต่อการปฏิบัติงานตามหน้าที่ (Psychomotor Domain) เพื่อให้กำลังพลมีคุณลักษณะที่เรียกว่า “Smart Man, Smart Soldier” ซึ่งอาจแปลได้ว่า “ทหารที่สง่างาม” ซึ่งจะต้องมีคุณลักษณะ 5 ประการของทหารในยุคปัจจุบัน ได้แก่ (อภิสิทธิ์ ไชยประสิทธิ์, ออนไลน์, 2564)

1. S (Strong) แข็งแกร่งทั้งทางร่างกายและจิตใจ
 2. M (Moral) มีอุดมการณ์ คุณธรรมจริยธรรม ความรักชาติ ทศนคติที่ดีต่ออาชีพตนเอง และรักความยุติธรรม
 3. A (Ability) มีความรู้ตามตำแหน่งหน้าที่อย่างเชี่ยวชาญและลึกซึ้ง และสามารถสนับสนุนภารกิจอื่น ๆ เมื่อได้รับการร้องขอ โดยไม่เสียภารกิจหลักของหน่วย
 4. R (Respectful) เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือของประชาชน
 5. T (Technology) เป็นคนทันสมัยและก้าวทันเทคโนโลยี
- พันเอก ดร.ธีรนนท์ นันทขว้าง ได้กล่าวถึงการเป็นทหารอาชีพตามแนวความคิดของซามูเอล (Samuel) ในหนังสือ Solider and The State: The Theory and Politics of Civil-Military Relations ได้กล่าวไว้ว่าแนวความคิดของการเป็นทหารอาชีพนั้นจะต้องประกอบไปด้วย 3 สิ่ง คือ (ธีรนนท์ นันทขว้าง, ออนไลน์, 2564)
1. ความเชี่ยวชาญ (Expertise) ทหารจะต้องมีความชำนาญทั้งทางด้านทฤษฎี คือหลักการ/กรอบแนวคิดทางทหาร และด้านปฏิบัติ คือความชำนาญการในการปฏิบัติการทางทหารตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและทหารอาชีพจะ

ต้องมีความสามารถในเรื่องที่ทำอยู่ในระดับมาตรฐานที่ต้องการ

2. ความรับผิดชอบ (Responsiveness) ทหารอาชีพจะต้องมีความรับผิดชอบในภารกิจหน้าที่ที่ได้รับมอบไม่ว่าภารกิจหรือหน้าที่นั้นจะอยู่บนความเสี่ยงหรือต้องนำชีวิตเข้าแลก รับผิดชอบต่อสังคม ทำงานด้วยความประณีตและชำนาญ โดยค่าตอบแทนไม่ใช่ความมุ่งหมายหลัก

3. การให้ความร่วมมือและรักหมู่คณะ (Corporateness) ทหารอาชีพจะต้องให้ความร่วมมือกับหน่วยของตนเองด้วยความจริงใจ กระทำด้วยความทุ่มเท โดยไม่มีความพยายามเต็มความสามารถทั้งร่างกายและจิตใจ

โรงเรียนเสนาธิการทหารบกได้รายงานบทบาทและอุดมการณ์ของทหารอาชีพตามแนวคิดของ พลโท บุญเยี่ยม สาริมาณ ไว้ว่า การเป็นทหารอาชีพ หมายถึง การเป็นผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญในวิชาชีพของทหารพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่และมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนกระทำหรือมิได้กระทำ ทหารอาชีพต้องมีหลักความประพฤติที่ถูกต้องปฏิบัติในสิ่งที่ถูกที่ควรให้สมกับที่ได้รับ ความไว้วางใจจากประชาชน โดยได้แบ่งคุณลักษณะของทหารอาชีพออกเป็น 4 ประการ ดังนี้ (โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ออนไลน์, 2564)

1. มีความสำนึกในการเป็นทหาร
2. ฝึกฝนตนเองให้มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง
3. มีความซื่อสัตย์สุจริต
4. ความกล้าหาญ

กรมยุทธศึกษาทหารบก(2554 : 19-20) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะทหารของกองทัพบกไว้ว่า กองทัพบกได้กำหนดคำขวัญอันมีลักษณะเป็นอุดมการณ์กองทัพบกเพื่อให้หน่วยรองของกองทัพบกยึดมั่นในแนวทางเดียวกันว่า “เพื่อชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์และประชาชน” สำหรับกำลังพลทุกระดับชั้นนอกจากจะต้องยึดถืออุดมการณ์ของชาติไทยและอุดมการณ์ทหารของกองทัพบกแล้ว ยังจำเป็นต้องยึดมั่นถือมั่นต่อคำสัตย์ปฏิญาณตนต่อธงชัยเฉลิมพลและควรคำนึงให้จงหนักต่อพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ พระราชทานยศทหารอันมีข้อความที่เป็นพระบรมราโชวาทปรากฏไว้ทุกฉบับความว่า “ให้ฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตนและรักษาวินัยโดยเคร่งครัด จงเว้นการควรเว้น หมั่นประพฤติการควรประพฤติให้ต้องตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายและแบบ

ธรรมนิยมจนทุกประการ” ซึ่งหากพิจารณาให้ถ่องแท้แล้ว จะเห็นได้ว่าคำสัตย์ปฏิญาณตนต่อธงชัยเฉลิมพลและ พระบรมราโชวาทในประกาศพระบรมราชโองการยศทหาร นั้น ล้วนแต่มีความหมายในการสร้างเสริมอุดมการณ์และ คุณลักษณะทหารให้กับกำลังพลทุกระดับชั้นของกองทัพบก ทั้งนี้เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้วจะเห็นได้ว่า มาตรฐานแห่ง ความดีงามหรืออุดมการณ์ดังกล่าวจำเป็นต้องมีองค์ประกอบ ที่สำคัญดังนี้ ความจงรักภักดี ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การ ยึดมั่นในเกียรติยศและศักดิ์ศรีของทหาร ความเสียสละ

นอกจากนั้นกรมยุทธศึกษาทหารบกได้ดำเนินการ ปรับปรุงพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นำทางทหาร ให้มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันโดยได้กำหนด คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นำทางทหาร 15 ประการดังนี้ (ภักภณ สนธิสม และณัฐพล จารัตน์, 2558 : 77-79)

1. ลักษณะท่าทาง (Bearing) คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความ ประทับใจอันเกิดจากท่าทางอากัปกิริยาและการปฏิบัติตัว ของบุคคลผู้นำควรมีท่าทางสง่าผ่าเผยแสดงอากัปกิริยาและ ท่าทางอย่างภาคภูมิใจและเชื่อมั่น ใช้เสียงที่หนักแน่นและมั่นคง ไม่ใช้คำพูดที่ไม่สุภาพกับผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงหลีกเลี่ยง การดูหมิ่นหยามคายเยาะเย้ยประชดประชัน

2. ความกล้าหาญ (Courage) คือ ลักษณะจิตที่สามารถ ควบคุมให้เข้าเผชิญอันตรายได้ด้วยความมั่นคง มีความ รับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ในสถานการณ์อันตรายได้ ผู้นำ ต้องมีความกล้าหาญที่จะยืนยันในสิ่งที่ถูกต้อง รู้จักยอมรับ เมื่อตนกระทำผิดและกล้าตัดสินใจเมื่อเห็นว่าถูกต้อง

3. ความเด็ดขาด (Decisiveness) คือ ความสามารถที่ จะตัดสินใจได้ทันทีและมั่นคงในสถานการณ์ต่าง ๆ ผู้นำควร นำความจริงทั้งมวลมาวิเคราะห์แล้วตัดสินใจอย่างถูกต้อง ด้วยความรวดเร็วไม่เปลี่ยนแปลง

4. ความเชื่อถือได้ (Dependability) คือ การปฏิบัติงาน อย่างถูกต้องแน่นอนจนเป็นที่เชื่อถือได้ จะได้รับความ ไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่ว่าทั้ง ต่อหน้าและลับหลัง

5. ความอดทน (Endurance) คือ ความสามารถทาง ร่างกายและทางจิตใจที่จะทนต่อความทวิภพ ความเจ็บ ปวด ความเหน็ดเหนื่อย ความระทมทุกข์ และความยาก ลำบาก ซึ่งเป็นคุณสมบัติหนึ่งที่สำคัญที่สุดในการวัดความ สามารถของผู้นำและชี้ให้เห็นถึงความสามารถที่จะทำงาน

ให้สำเร็จได้โดยตลอด

6. ความกระตือรือร้น (Enthusiasm) คือ การแสดง ความสนใจและเอาใจใส่อย่างแท้จริงต่อหน้าที่หรือกิจการที่ ตนปฏิบัติ สิ่งสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความกระตือรือร้น คือ การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความกระฉับกระเฉง มีจิตมุ่งมั่นและ ความปรารถนาทำงานให้สำเร็จ

7. การริเริ่ม (Initiate) คือ ความต้องการที่จะปฏิบัติ สิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือความต้องการที่จะแก้ไขปรับปรุงให้เจริญ ยิ่งขึ้น ความริเริ่มจะมีผลให้เกิดความผูกพันต่องานและ กำลังใจที่จะทำงานให้สำเร็จ

8. ความซื่อสัตย์ (Integrity) คือ ลักษณะของความ ซื่อตรง มั่นคงในหลักศีลธรรม ไม่ทุจริตคดโกง ไม่พุดบด

9. วิจารณ์ญาณ (Judgment) คือ คุณสมบัติในการ ไตร่ตรองเพื่อแก้ปัญหาและหาความจริง เพื่อเป็นมูลฐานใน การตัดสินใจได้สมเหตุผล

10. ความยุติธรรม (Justice) คือ ความเที่ยงตรง ไม่ ลำเอียงปราศจากอคติ ซึ่งความยุติธรรมจะก่อให้เกิดการ ยกย่องสรรเสริญ ความเคารพนับถือและความเชื่อมั่นของ ผู้ใต้บังคับบัญชา ในทางตรงกันข้ามความไม่ยุติธรรมหรือ ความลำเอียงจะทำลายขวัญทหารได้อย่างรวดเร็ว

11. ความรอบรู้ (Knowledge) คือ ความรู้ในวิชาชีพ ของตนและมีความเข้าใจผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้ที่รู้งานเป็นอย่างดีย่อมมีความเชื่อมั่นในตนเองและได้รับความเคารพนับถือ จากผู้ใต้บังคับบัญชาได้รวดเร็ว ซึ่งความรู้ในที่นี้ไม่จำกัดเพียง ความรู้เรื่องการทหารเท่านั้น แต่รวมถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้ง ภายในและภายนอกประเทศ

12. ความจงรักภักดี (Loyalty) คือ คุณสมบัติประจำตัว ของบุคคลที่มีความจงรักภักดีต่อประเทศชาติต่อหน่วยและ ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาของตน ผู้มีคุณสมบัติข้อนี้จะทำให้ ผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความเคารพนับถือและเชื่อมั่นเป็นอย่างมาก

13. กาลเทศะ (Tact) คือ ความสามารถที่จะร่วมงาน หรือประสานงานกับผู้อื่นได้ดีโดยปราศจากการกระทบ กระทั่ง รู้จักใช้คำพูดหรือการกระทำที่ดีและเหมาะสมกับบริบท สถานการณ์และกาลเวลา รวมทั้งมีความเข้าใจและรู้จักสังเกต ความรู้สึกของบุคคลอื่น ๆ

14. ความไม่เห็นแก่ตัว (Unselfishness) คือ ความ พยายามหลีกเลี่ยงการหาประโยชน์สุขหรือความก้าวหน้า ส่วนตัวบนความเดือดร้อนของผู้อื่น ผู้นำจะต้องอำนวย

ประโยชน์ให้กับผู้ได้บังคับบัญชาตนเอง และไม่ควรยินดีรับเอาแต่ความชอบแล้วโยนความผิดให้ผู้ได้บังคับบัญชา

15. ความมีวิสัยทัศน์ (Vision) คือ การมองการณ์ไกล ท้นต่อเหตุการณ์และสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะทหาร เป็นปัจจัยที่กองทัพบกได้ให้ความสำคัญเพื่อเสริมสร้างศักยภาพกำลังพลของกองทัพบกในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ให้เป็นไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดโดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบัน กองทัพบกได้กำหนดยุทธศาสตร์กองทัพบก พ.ศ. 2560-2579 และแนวทางในการพัฒนากำลังพลของกองทัพบก ดังเช่น นโยบายการปฏิบัติงานของกองทัพบก ประจำปีงบประมาณ 2561 ได้กล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพของกองทัพบก ตามแนวคิด Smart Man ในระดับบุคคล และขยายผลไปสู่การเป็น Smart Army ในระดับหน่วยไว้ว่า จะต้องพัฒนาและเสริมสร้างความพร้อมรบของกำลังพลในเชิงคุณภาพ เพื่อให้กำลังพลของกองทัพบกทุกนายเป็นทหารอาชีพ เป็นผู้มีความสุขพร่างกายแข็งแรงและมีขวัญกำลังใจเข้มแข็ง มีระเบียบวินัย ยึดมั่นในอุดมการณ์ความรักชาติ มีคุณธรรมจริยธรรม มีเกียรติยศศักดิ์ศรี และมีความพร้อมสำหรับการปฏิบัติภารกิจเพื่อพิทักษ์ปกป้องรักษาเอกราช อธิปไตย และสถาบันพระมหากษัตริย์ (กองทัพบก, นโยบาย, 2560) สอดคล้องกับนโยบายการฝึกอบรมและการฝึกศึกษาของกองทัพบก พ.ศ. 2565 ได้กล่าวถึง การพัฒนาคุณลักษณะทหารของกำลังพลไว้ว่า การฝึกอบรมและการฝึกศึกษาของกองทัพบกเป็นการดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อปลูกฝังให้กำลังพลมีลักษณะผู้นำ มีวินัย มีคุณธรรมจริยธรรม ประพฤติและปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดีงาม มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น เป็นพลเมืองดีของชาติ มีอุดมการณ์ รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ตลอดจนมีศรัทธาและยึดมั่นต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กองทัพบก, นโยบาย, 2564)

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะทหาร มีความสำคัญและจำเป็นต้องปลูกฝังให้กับกำลังพลของกองทัพบก เพื่อพัฒนากองทัพบกให้มีศักยภาพ ทันสมัย เป็นที่เชื่อมั่นของประชาชนและเป็นหนึ่งในกองทัพบกชั้นนำของภูมิภาคตามวิสัยทัศน์ของกองทัพบก ซึ่งการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะทหาร จากเอกสารงานวิจัย และนโยบายของ

กองทัพบกที่เกี่ยวข้อง พบว่า คุณลักษณะทหารตามความต้องการของทัพบก จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์การดำรงรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมในองค์กร และปัจจัยสิ่งแวดล้อม สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี รวมถึงภัยคุกคามรูปแบบต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างคุณลักษณะทหาร

แนวคิดและทฤษฎีทางด้านจิตพิสัยของแคธวอลและคณะสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553 : 59-60) ได้เสนอแนวคิดและทฤษฎีทางด้านจิตพิสัยของแคธวอลและคณะ (Krathwohl, Bloom and Masi) ซึ่งได้ลำดับการเกิดลักษณะนิสัยของบุคคล เป็น 5 ชั้น ดังนี้

1. ชั้นรับรู้ (Receiving) เป็นการพัฒนาขั้นแรกสุด ชั้นนี้บุคคลจะมีความรู้สึกรับรู้ต่อสิ่งเร้าที่มากกระทบต่อประสาทสัมผัสของเขา ซึ่งแบ่งเป็น 3 ชั้นย่อย คือ

1.1 ชั้นรับรู้ได้แก่ การสังเกต รับรู้ความแตกต่างของสิ่งเร้า

1.2 ชั้นตั้งใจรับ ได้แก่ การมีความตั้งใจฝึกฝฝต่อสิ่งเร้าเฉพาะอย่าง เริ่มสะสมความรู้ หรือประสบการณ์ในสิ่งเร้าเฉพาะอย่างนั้นแล้วจึงยอมรับ

1.3 ชั้นการเลือกสรรสิ่งที่รับรู้ ได้แก่ การเลือกรับเฉพาะอย่าง เช่น สนใจอ่านเฉพาะบางเรื่อง สนใจตอบคำถามเฉพาะบางคำถาม

2. ชั้นตอบสนอง (Responding) เป็นพัฒนาการที่สูงขึ้นมาอีกชั้นหนึ่ง ในชั้นนี้บุคคลไม่เพียงรับรู้สิ่งเร้าเท่านั้น แต่จะเริ่มมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้า 3 ลักษณะ คือ

2.1 ชั้นเต็มใจตอบสนอง เป็นการยินยอมปฏิบัติตามหลักการหรือกฎเกณฑ์ และยอมรับในสิ่งที่รับรู้มา

2.2 ชั้นตั้งใจตอบสนอง เป็นชั้นที่บุคคลเริ่มอาสาที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการกับผู้อื่นและอาจมีการพยายามหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติในสิ่งที่ขัดกับสิ่งที่ตนรับรู้มา

2.3 ชั้นพอใจตอบสนอง เป็นชั้นที่บุคคลจะเกิดความพึงพอใจ หรือไม่พอใจต่อพฤติกรรม หรือการแสดงออกของผู้อื่นที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับสิ่งที่รับรู้มา เป็นการเลือกตอบสนองต่อสิ่งเร้า

3. ขั้นเห็นคุณค่า (Valuing) เป็นขั้นที่บุคคลเริ่มเห็นคุณประโยชน์ของสิ่งที่รับรู้ และสิ่งที่ตอบสนองแล้ว เขาเริ่มยอมรับสิ่งที่ได้รับรู้มาว่า สิ่งใดมีความหมาย และสิ่งใดไม่มีค่า ไม่มีความหมายต่อเขา และจะแสดงออกด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ ตามขั้นตอนการพัฒนาย่อย คือ

3.1 การยอมรับค่านิยม ได้แก่ พยายามเพิ่มพูนประสบการณ์ในสิ่งเหล่านั้น ๆ พยายามปฏิบัติตามบ่อยครั้งเข้า

3.2 การแสดงค่านิยมในค่านิยม ได้แก่ การเข้าช่วยเหลือสนับสนุน ร่วมมือในกิจกรรมที่ส่งเสริมสิ่งที่เห็นด้วย

3.3 การเข้าร่วมงาน ได้แก่ การเข้าไปร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่เขาเห็นคุณค่า และปฏิเสธ คัดค้าน โต้แย้ง หรือขัดขวางการปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่เขาไม่เห็นคุณค่า

4. ขั้นจัดระบบ (Organization) เมื่อบุคคลพัฒนาคุณลักษณะมาถึงขั้นนี้ เขาจะพยายามปรับตัวเองให้เข้ากับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่เขายอมรับ และจะพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยม (Value) ที่เขาเห็นคุณค่าหลาย ๆ อย่างพร้อม ๆ กัน พยายามจัดลำดับค่านิยมเหล่านั้น และปรับตัวให้เข้ากับสิ่งต่าง ๆ ที่เขายอมรับนั้น ขั้นนี้ประกอบด้วยขั้นย่อย 2 ขั้น คือ

4.1 ขั้นสร้างความเข้าใจในค่านิยม เขาจะแสดงออกโดยการเข้าร่วมกลุ่มอภิปราย ร่วมสร้างแนวคิด เปรียบเทียบพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้น ๆ

4.2 ขั้นสร้างระบบค่านิยมจะพยายามขังน้ำหนัkc่านิยมต่าง ๆ ยอมรับ จัดลำดับค่านิยมเหล่านั้น สร้างแผนสร้างกฎเกณฑ์ให้สอดคล้องกับสิ่งที่เขายอมรับ และระบบที่เขาสร้างขึ้น แล้วนำไปใช้กับตัวเอง หรือพยายามชักชวนให้ผู้อื่นยอมรับกับระบบนั้น

5. ขั้นเกิดกิจนิสัย (Characterization) เป็นพัฒนาการที่ต่อจากขั้นจัดระบบ ซึ่งเป็นการเริ่มต้นของการวางตัว หรือการยอมรับสิ่งที่บุคคลเห็นคุณค่ามาเป็นลักษณะเฉพาะตัว กล่าวคือ เมื่อการจัดระบบสำหรับตัวเองเข้ารูปเข้ารอยแล้ว บุคคลก็จะยึดถือระบบที่จัดนั้นเป็นของตนเอง แล้วปฏิบัติหรือยึดถือต่อไปจนเกิดเป็นการแสดงออกโดยอัตโนมัติ หมายความว่าเมื่อใดก็ตามที่เขาอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องตอบสนองต่อสิ่งเร้า เขาก็จะตอบสนองในรูปแบบที่คงเส้นคงวาจนจัดได้ว่าเป็นลักษณะประจำตัวของเขาในที่สุด ขั้นเกิดกิจนิสัยสามารถแบ่งเป็นขั้นย่อย 2 ขั้น คือ

5.1 ขั้นสร้างข้อสรุป ได้แก่ การพยายามปรับปรุงระบบจนอยู่ในขั้นสมบูรณ์ในตัว ตามแนวหรือระบบที่ตนเองต้องการ

5.2 ขั้นกิจนิสัย ได้แก่ การแสดงออกอย่างสม่ำเสมอจนได้รับการยอมรับจากวงการ หรือหมู่คณะว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของเขา ซึ่งเป็นเครื่องแสดงถึงการเกิดคุณลักษณะเฉพาะนั้น ๆ ของบุคคลแล้ว

แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดورا

นาวาเอก สุรศักดิ์ ประทานวโรปัญญา (2557 : 33-35) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดورا (Bandura) ไว้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning theory) เป็นทฤษฎีที่มีความเชื่อว่า พฤติกรรมมนุษย์นอกเหนือจากปฏิกิริยาสะท้อนเบื้องต้นแล้วเกิดจากการเรียนรู้ทั้งสิ้น โดยสามารถแบ่งวิธีการเรียนรู้พฤติกรรมมนุษย์ออกได้เป็น 2 วิธี คือ

1. การเรียนรู้จากผลของการกระทำ (Learning by response) เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ซึ่งจะทำหน้าที่ 3 ประการ คือ

1.1 ทำหน้าที่ให้ข้อมูล (Information function) ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการกระทำใด ในสภาพใด ก่อให้เกิดผลของการกระทำอย่างไร สามารถที่จะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ในอนาคต

1.2 ทำหน้าที่จูงใจ (Motivational function) ผลของการกระทำใดที่เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาย่อมจูงใจให้เกิดการกระทำมาก ผลของการกระทำใดที่ไม่พึงปรารถนาย่อมจูงใจให้เกิดการกระทำน้อย และเกิดการหลีกเลี่ยงการกระทำนั้น

1.3 ทำหน้าที่เสริมแรง (Reinforcing function) การกระทำใดที่ได้รับการเสริมแรงการกระทำนั้น ย่อมมีแนวโน้มเกิดขึ้นซึ่งการเสริมแรงนั้นจะเน้นถึงการทำให้พฤติกรรมนั้นคงอยู่มากกว่าการสร้างพฤติกรรมใหม่

2. การเรียนรู้จากการเลียนแบบ (Learning through modeling) เป็นการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ การกระทำพฤติกรรมซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ทางอ้อม การเรียนรู้จากตัวแบบ อาศัยกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกตเป็นสำคัญซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ

2.1 กระบวนการใส่ใจ (Attention processes) มนุษย์จะไม่สามารถเรียนรู้อะไรได้เลย ถ้าขาดการสนใจและการรับรู้ในสิ่งนั้น ๆ โดยสิ่งที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการใส่ใจคือลักษณะของตัวแบบ ซึ่งตัวแบบที่มีลักษณะเด่นและมีความดึงดูดใจสูงจะทำให้เกิดการใส่ใจมาก

2.2 กระบวนการจดจำ (Retention processes) ในการเรียนรู้โดยการสังเกต มนุษย์จะไม่สามารถเรียนรู้ได้เลย ถ้าจดจำการกระทำของตัวแบบไม่ได้ ดังนั้นในการเรียนรู้โดยการสังเกต กระบวนการจดจำการกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่ตัวแบบแสดงออกจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญ ซึ่งมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ การจดจำในรูปของมโนภาพและการจดจำในรูปของสัญลักษณ์ทางภาษา

2.3 กระบวนการทางกาย (Motor reproduction processes) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตเปลี่ยนสัญลักษณ์ที่จดจำไว้มาเป็นการกระทำที่เหมาะสม ซึ่งการเรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ จะอาศัยการกระทำที่ผ่านมาเป็นข้อมูลย้อนกลับ

2.4 กระบวนการจูงใจ (Motivational processes) มนุษย์มักจะกระทำพฤติกรรมตามแบบเฉพาะที่ให้ผลของการกระทำในทางบวก และจะไม่กระทำตามแบบที่ให้ผลของการกระทำในทางลบ ฉะนั้นผลของการกระทำที่สังเกตเห็นจึงเป็นสิ่งที่มามีอิทธิพลต่อการจูงใจในการเรียนรู้

แนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะทหาร

รุ่งฤดี กล้าหาญ และคณะ (2558 : 20-21) ได้กล่าวถึงแนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะตามแนวคิดของไรอัน (Ryan) ซึ่งได้ทำการศึกษาคุณลักษณะ 6 องค์ประกอบ (The six E's of character education) ดังนี้

1. การยกตัวอย่างและปฏิบัติเป็นแบบอย่าง (Example) แนวทางการยกตัวอย่างของการประพฤติปฏิบัติที่สะท้อนคุณลักษณะที่พึงประสงค์นอกเหนือจากการอบรมสั่งสอนเพื่อยกตัวอย่างพฤติกรรมที่ดีและไม่ดี พร้อมผลของการปฏิบัติให้เกิดความเข้าใจ รวมถึงการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของครูเพื่อให้นักเรียนเห็นด้วยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีถือเป็นการยกตัวอย่างที่ดีที่สุดที่นักเรียนสามารถเห็นและเลียนแบบการกระทำที่ประพฤติต่าง ๆ ได้โดยตรง

2. การสอนอธิบายให้รู้จักใช้เหตุผล (Explanation) ต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการ พัฒนาคุณลักษณะของ

นักเรียน จากเดิมที่ควบคุมความประพฤติปฏิบัติตามกฎโดยขาดเหตุผล มาเป็นการใช้อธิบายให้รู้จักใช้เหตุผลและผลในการพัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ กระตุ้นให้เกิดการวิพากษ์หรือสนทนาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีและไม่ดี พร้อมอธิบายเหตุผลประกอบเพื่อสร้างความตระหนักและการปรับพฤติกรรมอันสะท้อนถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ออกมา

3. การเชิญชวนให้ทำความดี (Exhortation) การชี้แนะเชิญชวน โดยใช้การเสริมแรง ทางบวกควบคู่กับการพัฒนาความกล้าหาญเชิงจริยธรรม (Moral courage development) โดยให้กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่อายหรือกลัวที่จะทำในสิ่งที่ควร

4. การจัดสิ่งแวดล้อมเชิงคุณธรรม (Ethos or Ethical environment) การจัดบรรยากาศในการเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ไม่มีสิ่งยั่วยุไปในทางเสื่อม โดยเฉพาะในห้องเรียนซึ่งเป็นสังคมที่นักเรียนจะต้องสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

5. การจัดประสบการณ์ (Experience) การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสสังคมภายนอกโรงเรียนจะช่วยให้เด็กเรียนรู้และซึมซับแนวคิดในการประพฤติปฏิบัติตนอย่างพึงประสงค์

6. การคาดหวังความเป็นเลิศ (Expectations of excellence) การวางเป้าหมายของผู้เรียนซึ่งเป็นเสมือนการกำหนดแนวทางในการพัฒนาตนเองให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553 : 70) การพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอน ครูปกครอง และชุมชนต้องร่วมมือกันปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง จึงต้องพิจารณาถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถานศึกษากำหนดให้จัดขึ้น แล้วส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งอาจดำเนินการพัฒนาด้วยวิธีต่าง ๆ ดังนี้ บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้, จัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน, จัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์, ปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562 : 78-79) ได้เสนอแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักมาสู่การพัฒนาผู้เรียน โดยได้เสนอแนะแนวทางไว้ 6 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 ใช้งานเดิมเสริมสมรรถนะ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสมรรถนะ ซึ่งครูเห็นว่าสอดคล้องกับบทเรียนนั้นเข้าไป และคิดกิจกรรมเสริมเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะนั้น เพิ่มขึ้น เป็นการช่วยเพิ่มการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เข้มข้น มีความหมาย และเกิดสมรรถนะที่ต้องการ

แนวทางที่ 2 ใช้งานเดิมต่อเติมสมรรถนะ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ต่อยอดเพิ่มเติมจากงานเดิมให้ต่อเนื่องไปถึงขั้นการฝึกฝนการนำความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ได้เรียนรู้แล้วไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะในเรื่องที่เรียนนั้นสูงขึ้น

แนวทางที่ 3 ใช้รูปแบบการเรียนรู้สู่การพัฒนาสมรรถนะ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีการนำรูปแบบการเรียนรู้ต่าง ๆ มาวิเคราะห์ เชื่อมโยงกับสมรรถนะที่สอดคล้องกัน และเพิ่มกิจกรรมที่สามารถช่วยพัฒนาสมรรถนะนั้นให้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน อันจะส่งผลต่อการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ใช้ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นด้วย

แนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐานผสมผสานตัวชี้ เป็นการจัดการเรียนรู้โดยนำสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาเป็นตัวตั้ง และนำตัวชี้วัดที่สอดคล้องกันมาออกแบบการสอนร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระและทักษะตามที่ตัวชี้วัดกำหนดไปพร้อม ๆ กันกับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่ต้องการ

แนวทางที่ 5 บูรณาการผสมผสานหลายสมรรถนะ เป็นการจัดการเรียนรู้โดยนำสมรรถนะหลักหลายสมรรถนะเป็นตัวตั้ง และวิเคราะห์ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง แล้วออกแบบการสอนที่มีลักษณะเป็นหน่วยบูรณาการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เป็นองค์รวม โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างวิชา/กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

แนวทางที่ 6 สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน เป็นการสอดคล้องกับสมรรถนะที่ส่งเสริมการทำกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพมากขึ้น เป็นการใช้กิจกรรมในชีวิตประจำวันที่ทำอยู่แล้วเป็นสถานการณ์ในการฝึกฝนสมรรถนะ ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่ต้องการแล้ว ยังช่วยทำให้การทำกิจวัตรประจำวันของผู้เรียนมีคุณภาพมากขึ้นด้วย

กรมยุทธศึกษาทหารบก (2554: 34-38) ได้กล่าวถึงกระบวนการเสริมสร้างอุดมการณ์ทหารของกองทัพบกไว้ว่า กองทัพบกมีเจตนารมณ์ที่จะให้กำลังพลของกองทัพบกได้

รับการปลูกฝังอุดมการณ์อันเป็นพื้นฐานทางจิตใจนับตั้งแต่บรรจุเข้ารับราชการ โดยมีกระบวนการและขั้นตอน ดังนี้

1. กระบวนการปลูกฝังอุดมการณ์ทหารกองทัพบก

1.1 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติโดยการสื่อสาร การสื่อสารเป็นกิจกรรมที่มีผลทำให้ผู้รับสารเกิดเปลี่ยนแปลง 3 ประการ คือ เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งผู้นำเสนอข้อมูลควรมีความน่าเชื่อถือ คือ มีความเชี่ยวชาญและความน่าไว้วางใจ สามารถทำให้ผู้ที่รับข่าวสารมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

1.2 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติโดยใช้อิทธิพลทางสังคม อิทธิพลทางสังคม มีผลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและการตัดสินใจของบุคคล ซึ่งบุคคลจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติของตนเองในลักษณะใด ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ได้รับจากบุคคลอื่นในสังคมที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นตอนการปลูกฝังอุดมการณ์ทหารกองทัพบก

2.1 การเสริมสร้างอุดมการณ์ทหารกองทัพบก ในโอกาสแรก คือ การเสริมสร้างอุดมการณ์ทหารให้กับกำลังพลที่เริ่มบรรจุเข้ารับราชการ โดยสถาบันการศึกษาและหน่วยบรรจุเข้ารับราชการ ซึ่งอาจกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

2.1.1 พิจารณาเพิ่มวิชาอุดมการณ์ทหารกองทัพบก เข้าไว้ในหลักสูตรเดิมในอัตราส่วนของเวลาที่เหมาะสม

2.1.2 จัดให้มีการอบรม หรือ การสัมมนา หรือ การบรรยายพิเศษโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและซาบซึ้งในอุดมการณ์ทหาร

2.1.3 จัดให้มีการบริการให้คำปรึกษาแนะนำความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ทหาร

2.1.4 จัดกิจกรรมการปลูกฝังอุดมการณ์ทหาร ได้แก่ การจัดทัศนศึกษาสถานที่ทางประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร รวมทั้งการใช้สื่อต่าง ๆ เช่นภาพยนตร์และเพลงปลุกใจ เป็นต้น

2.1.5 จัดให้มีหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อวัดผลและเพิ่มความรู้สำหรับผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจยังไม่ถึงระดับที่เหมาะสม

2.2 การเสริมสร้างอุดมการณ์ทหารกองทัพบก ในโอกาสต่อไป คือการเสริมสร้างอุดมการณ์ทหารให้กับกำลังพลที่เข้ามาบรรจุเข้ารับราชการแล้วในโอกาสอันสมควร เพื่อเป็น

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้เรียนก่อนและหลังเข้ารับการศึกษาในหลักสูตร นักเรียนนายสิบทหารบก

คุณลักษณะของผู้เรียน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	คุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรนักเรียนนายสิบทหารบก
1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2. ซื่อสัตย์สุจริต 3. มีวินัย 4. ใฝ่เรียนรู้ 5. อยู่อย่างพอเพียง 6. มุ่งมั่นในการทำงาน 7. รักความเป็นไทย 8. มีจิตสาธารณะ	1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2. มีคุณธรรมและจริยธรรม 3. มีลักษณะทางทหาร 4. มุ่งมั่นในการศึกษาเรียนรู้ 5. มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน 6. มีการทำงานเป็นทีม 7. มีจิตอาสา

เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยเป็นความรับผิดชอบของหน่วยทุกหน่วย รวมทั้งสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ของกองทัพบกที่มีกำลังพลเข้ารับการศึกษาในหลักสูตรต่าง ๆ ซึ่งมีวิธีการเสริมสร้างอุดมการณ์ทหารดังนี้

2.2.1 จัดให้มีวิชาอุดมการณ์ทหาร ในหลักสูตรตามแนวทางรับราชการตามความเหมาะสม

2.2.2 ให้ผู้บังคับหน่วยพิจารณาสอดแทรกวิชาอุดมการณ์ทหาร ในการสอบเพื่อเลื่อนฐานะ เลื่อนตำแหน่ง และอื่น ๆ ด้วยทุกครั้ง

2.2.3 ให้ผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้น จัดให้มีการอบรมอุดมการณ์ทหารให้กับกำลังพลอย่างสม่ำเสมอ

การดำเนินการเสริมสร้างคุณลักษณะทหาร สำหรับนักเรียนนายสิบทหารบก

โรงเรียนนายสิบทหารบกได้ดำเนินการเสริมสร้างคุณลักษณะทหารให้กับนักเรียนนายสิบทหารบกโดยคำนึงถึงความต่อเนื่องกับคุณลักษณะของผู้เรียนก่อนเข้ารับการศึกษา ซึ่งเป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และได้ดำเนินการเสริมสร้างคุณลักษณะทหารให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของกองทัพบก ซึ่งแสดงให้เห็นในตารางเปรียบเทียบได้ดังนี้ (ตารางที่ 1)

ซึ่งในการเสริมสร้างคุณลักษณะทหารให้กับนักเรียนนายสิบทหารบก ได้มีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรตามแนวทางการจัดการศึกษาของกองทัพบก ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างหลักสูตรได้ดำเนินการปรับปรุงการจัดการศึกษาหลักสูตรนักเรียนนายสิบทหารบกให้มีความทันสมัยถูกต้องตามนโยบายของกองทัพบก ซึ่งให้มีการเพิ่มเติมเนื้อหาวิชาด้านประวัติศาสตร์ทหาร จิตอาสา ภาษาอังกฤษ และภาวะผู้นำ ตลอดจนการแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รวมถึงการเสริมสร้างสมรรถภาพร่างกาย และคุณลักษณะทางทหารให้กับนักเรียนนายสิบทหารบก ผลการประชุมคณะกรรมการสภาการศึกษาของโรงเรียนนายสิบทหารบกได้ดำเนินการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรนักเรียนนายสิบทหารบกให้มีความทันสมัยถูกต้องตามนโยบายของกองทัพบก และได้รับการอนุมัติให้ใช้หลักสูตรนักเรียนนายสิบทหารบกศึกษา ณ โรงเรียนนายสิบทหารบก 1 ปี โดยเริ่มจัดการศึกษาให้กับนักเรียนนายสิบทหารบก รุ่นที่ 25 ประจำปีการศึกษา 2564 เป็นต้นไป

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ได้มีการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบต่าง ๆ มาใช้ในการเสริมสร้างคุณลักษณะทหารให้กับนักเรียนนายสิบทหารบก ได้แก่

2.1 การจัดการเรียนรู้โดยการสอดแทรกคุณลักษณะ ทหารที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของแต่ละ รายวิชา เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะทหารให้กับนักเรียน นายสิบทหารบก ควบคู่ไปกับการจัดการเรียนรู้ตามปกติของ แต่ละรายวิชา เช่น การฝึกให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีม การฝึกที่ มุ่งเน้นผลการปฏิบัติ การให้คำปรึกษาและแนะแนวทางการ ศึกษา รวมถึงการอบรมสั่งสอนในเรื่องอุดมการณ์และค่านิยม ต่าง ๆ เป็นต้น

2.2 การจัดการเรียนรู้โดยเพิ่มเติมเนื้อหาสาระวิชา ที่ช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะทหารให้กับนักเรียนนายสิบ ทหารบก โดยเพิ่มเติมเนื้อหาสาระวิชาที่ช่วยเสริมสร้าง คุณลักษณะทหารในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นไปตาม นโยบายของกองทัพบก เช่น จัดให้มีการจัดการเรียนรู้ในวิชา จิตอาสา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในการทำหน้าที่ จิตอาสาและอุทิศตนเพื่อส่วนรวม การเพิ่มเติมประวัติและ วีรกรรมของบุคคลสำคัญทางทหาร และบทเรียนจากการรบ ในสมรภูมิการรบต่าง ๆ ในวิชาประวัติศาสตร์การสงคราม เพื่อเสริมสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ เป็นต้น

2.3 การจัดการเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมที่ช่วย เสริมสร้างคุณลักษณะทหารและการแสดงออกทางด้าน คุณลักษณะทหารให้กับนักเรียนนายสิบทหารบก เพื่อให้ นักเรียนนายสิบทหารบกได้รับการเรียนรู้จากการมีส่วนร่วม และการลงมือปฏิบัติจริง เช่นการจัดการบรรยายพิเศษ การ จัดกิจกรรมจิตอาสาเพื่อพัฒนาชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ การฝึก และการทดสอบความเป็นผู้นำ และการฝึกปฏิบัติธรรม เป็นต้น

2.4 การสอดแทรกคุณลักษณะทหาร ในการปฏิบัติ กิจวัตรประจำวันต่าง ๆ ของนักเรียนนายสิบทหารบก ซึ่ง เป็นการใช้กิจกรรมในชีวิตประจำวันที่ทำอยู่แล้วเป็น สถานการณ์ในการฝึกฝนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะทหาร เช่น การฝึกลักษณะท่าทางในการเดิน การนั่ง การรับประทาน อาหาร การฝึกการทำงานเป็นทีม การฝึกการทำหน้าที่ ผู้บังคับหมู่ การฝึกปฏิบัติหน้าที่เวรยาม รวมถึงการกล่าวคำ ปฏิญาณตน และการรักษาระเบียบวินัย เป็นต้น

3. ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ได้มีการนำ คะแนนความประพฤติและการประเมินคุณลักษณะของ นักเรียนนายสิบทหารบก มาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสิน ผลการศึกษา และใช้ประกอบการคัดเลือกผู้เรียนเข้ารับการ

ศึกษาต่อ ณ โรงเรียนเหล่า/สายวิทยาการ ประกอบด้วย

3.1 คะแนนความประพฤติ เป็นการกำกับดูแล พฤติกรรมของนักเรียนนายสิบทหารบกให้เป็นไปตาม คุณลักษณะทหารที่ต้องการ โดยนำผลคะแนนที่ได้มาใช้เป็น คะแนนในการเลือกโรงเรียนเหล่า/สายวิทยาการ เพื่อศึกษา ต่อ ซึ่งจะมีคะแนนความประพฤติคิดเป็นร้อยละ 10 ของ คะแนนรวมในการเลือกโรงเรียนเหล่า/สายวิทยาการ นอกจากนั้นหากนักเรียนนายสิบทหารบกกระทำความผิดและถูก ตัดคะแนนเกินกว่าร้อยละ 50 ก็จะถูกให้ออกจากการศึกษา ในทันที

3.2 การประเมินคุณลักษณะผู้เรียน เป็นการประเมิน คุณลักษณะของนักเรียนนายสิบทหารบก เพื่อใช้ประกอบการ พิจารณาในการเลือกเข้ารับการศึกษาต่อ ณ โรงเรียน เหล่า/สายวิทยาการ โดยมีครูปกครองซึ่งมีหน้าที่ในการกำกับ ดูแลพฤติกรรมของนักเรียนนายสิบทหารบก เป็นผู้ทำการ ประเมินคุณลักษณะของนักเรียนนายสิบทหารบก ด้วย วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต และการสัมภาษณ์ เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับใช้ในการให้คำแนะนำในการ เลือกเข้ารับการศึกษาต่อของนักเรียนนายสิบทหารบก และ ใช้เป็นข้อมูลเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะทหาร ณ โรงเรียน เหล่า/สายวิทยาการ ต่อไป

สรุป

กองทัพบกมีภารกิจสำคัญในการป้องกันประเทศตาม ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง จึงมีความจำเป็นต้อง เสริมสร้างศักยภาพของกำลังพลของกองทัพบกเพื่อเตรียม ความพร้อมในการป้องกันประเทศและรักษาความสงบ ร่มใหม่ที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในการ เป็นที่พึ่งของประชาชนและเป็นการกำลังสำคัญในการพัฒนา ประเทศชาติต่อไป

ดังนั้น โรงเรียนนายสิบทหารบก ซึ่งเป็นสถาบันหลัก ในการผลิตกำลังพลในระดับชั้นประทวนของกองทัพบก ซึ่งเป็นกำลังรบหลัก จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงพัฒนา หลักสูตรนักเรียนนายสิบทหารบกให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของกองทัพบก เพื่อพัฒนา กำลังพลของกองทัพบกให้มีศักยภาพและคุณลักษณะทหาร ที่เหมาะสมสอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมประชาสัมพันธ์. (2564). “พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.phralan.in.th/coronation/newsdetail>.
- กรมยุทธศึกษาทหารบก. (2554). คู่มือปลูกฝังและสร้างเสริมอุดมการณ์ทหารกองทัพบก. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2564). “ปาฐกถาพิเศษ วิทยุญาณของความเป็นทหาร โดย พลเอก เปรม ติณสูลานนท์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.m-culture.go.th/adminli>.
- กองทัพบก. (2564). “คำสั่งกองทัพบก ที่ 66/2564 เรื่อง นโยบายการฝึกอบรม และการศึกษาของกองทัพบก พ.ศ. 2565”. ลงวันที่ 14 ตุลาคม 2564.
- กองทัพบก. (2560). “นโยบายการปฏิบัติงานกองทัพบก ประจำปีงบประมาณ 2561”.
- ธีรนนท์ นันทขว้าง. (2564). “การเป็นทหารอาชีพ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.cavalrycenter.com/learningcenter/index.php/km2>.
- ภักภณ สนิทสม และณัฐพล จารัตน์. (2558). “คุณลักษณะผู้นำทางทหารที่พึงประสงค์ของกองทัพไทย”, นักบริหาร. 35 (1), มกราคม-มิถุนายน. หน้า 77-79.
- รุ่งฤดี กล้าหาญ, ดวงเดือน ศาสตราภรณ์ และสายสมล เฉลยกิตติ. (2558). “การพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ 21”. สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.
- โรงเรียนเสนาธิการทหารบก. (2564). “การเป็นทหารอาชีพ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.cavalrycenter.com/learningcenter/index.php/km2>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. นนทบุรี : เซ็นจูรี.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). แนวทางการพัฒนา การวัดและการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สุรศักดิ์ ประทานวรปัญญา. (2557). “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรือตามความคาดหวังของผู้บังคับบัญชาในส่วนบัญชาการกองทัพบกเรือ”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อภิลิธิไชยประสิทธิ์. (2564). “Smart Man, Smart Soldier for Smart Army แผนการสร้างกองทัพบกยุคดิจิทัล”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.cioworldmagazine.com/apisith-chaiyaprasith>.